

Høst i gamle dage

SPEJLET *ET TILBAGEBLIK*

Østervrå Lokalhistoriske Forening

Huset ” Grønlund” Højstrupvej 31

Matr. No. 10 b. nordøstlige del af Torslev sogn, blev bygget i 1906 på et trekantet jordstykke fra Pandbjerg, der efter en regulering af Højstrupvejen kom til at ligge vest for vejen.

Huset blev bygget af Anne Marie og Hans Jørgen Jensen, der havde haft Pandbjerg siden 1860, og nu havde solgt Pandbjerg til en søn.

”Grønlund” blev husets navn, opkaldt efter Hans Jørgen Jensens far, Jens (Grønlund). De første år blev vandforbruget hentet fra en nærliggende tørvemose, hvor der var nedsat en trækasse, hvorfra man kunne tage vand med en spand; senere blev der ved huset gravet og bygget en murstensbrønd med træbom og håndsving.

Efter Anne Marie og Hans Jørgen Jensens død i 1925-26 blev huset udlejet nogle år til Olga og Sixtus, senere til Olgas søster Laura og Anton, som købte huset og boede der i 32 år, Anton byggede hønsehus, med stort vindue i sydsiden, og loft med plads til havreavnestrøelse.

Efter de 32 år, Laura og Anton boede der, boede der i kort tid en ungkarl, derefter Bregnhøj til ca. 1964, hvor huset blev købt af Eugenie (Nini) og Villy Fendrich, som boede der, til de døde ca. 1999.

Eugenie (Nini) var født i Bretagne i Frankrig, hvor hendes far og bror var murere og frihedskæmpere under 2. verdenskrig. Da tyskerne tog hendes far og broder, tog de også den 19 årige Nini og sendte hende i arbejdslejr.

Da krigen i 1945 sluttede, var hun så tynd og afkræftet og syg, at hun dårligt kunne tale. Hun blev taget med i de hvide biler til Sverige, hvor hun kom på hospital, kom til kræfter, men kunne ikke rigtigt komme i kontakt med sin familie i Frankrig.

Hun fik arbejde i Sverige og traf der Villy Fendrich, der var fra Hjørring, men som frihedskæmper havde opholdt sig i København, og derfra var flygtet til Sverige, hvor han havde haft skovarbejde, og senere arbejde på en papirfabrik, indtil Nini og Villy Fendrich i ca. 1964 flyttede til Vendsyssel og købte ”Grønlund”.

Nini fik lidt arbejde hos bageren i Thorshøj, og Villy fik arbejde hos anlægsgartneren, så der blev plantet buske og træer i haven ved ”Grønlund”. Der blev indlagt centralvarme fra et oliefyr, der stod i kælderen; der blev bygget bilgarage, og der blev bygget et sommerhus i haven, hvor Ninis familie fra Frankrig kunne bo, da de senere kom på besøg.

I 1970 – 75 byggede Nini og Villy til huset, så der hvor det gamle baghus havde ligget, blev der nu en ekstra stue, 2 værelser, et baderum og et hobbyrum, hvor Villy malede flotte naturmalerier. Villy blev ansat ved Nordjyllands amt og blev arbejdsleder for en gruppe, der arbejdede med anlæg og vedligeholdelse af fredede områder.

Nini og Villy Fendrich blev gravsat i de ukendtes gravplads på Torslev kirkegård.

”Grønlund” er senere købt af Fjordbak Horsmark.

Jørgen Larsen, Pandbjerg

Nini.

Ninis historie.

I 1942 var Frankrig oversvømmet af tyske soldater. Smidt ud hjemmefra af sin stedmor søgte den 19-årige Nini fra Bretagne lykken i Paris, men på banegården blev hun uden grund kidnappet af tyskerne, og toethalvt års rædsler begyndte.

Som barn blev den viltre pige kaldt Græshoppen, fordi hun sprang så glad omkring og var et rigtigt udendørs barn. Hun hadede indendørs sysler, men elskede livet i naturen og alle de spændende oplevelser, som hun fik derude.

Skønt hun allerede som ni-årig mistede sin mor, fortsatte den lykkelige barndom, indtil hendes fader efter nogle år giftede sig igen. Da satte stedmoderen et brat punktum for Ninis glade tilværelse, og hun blev sendt til et nærliggende kloster i Bretagne. Her vogtede tre nonner strengt over hvert sting, pigerne tog, og de var hårde læremestre. Man skulle være from, stille og koncentrere sig om sytøjet. Leg var der ikke noget, der hed, og pigerne kom kun uden for klosteret, når de blev afhentet af deres forældre om søndagen. Det sidste år i klosteret kom Nini slet ikke ud, da hendes fader og stedmoder flyttede 50 kilometer væk til en anden by og derfor ikke kunne hente hende.

Kidnappet

Da Nini var 19 år kom hun endelig hjem og fik arbejde som servitrice på en lille bodega. Det var i 1942 – midt under anden verdenskrig – og der var tyskere overalt – også på bodegaen, hvor hun serverede øl og vin. Af og til hændte det, at en soldat gav hende et klap bagi. Det så Ninas fader engang, han tilfældigt også fik sig et krus, og han blev så vred, at han øjeblikkeligt sagde hendes plads op og sendte hende hjem. Fader Gaugin havde været med i første verdenskrig og hadede tyskerne.

Samme nat vågnede Nini ved, at en bil standsede foran deres hus. Det var den førnævnte tyske soldat, der var på pigejagt. Nina kikkede ud gennem en sprække i gardinet, men var bestemt ikke interesseret i nogen kontakt. Hun reagerede ikke og gik straks i seng igen, og bilen forsvandt lidt efter. Uheldigvis havde stedmoderen også bemærket den tyske bil, og næste morgen fik Nini en brat opvågning, da hendes temperamentsfulde stedmoder hev hende ud af sengen. ”Tyskertøs” lød det rasende, mens hun i hast samlede Ninis tøj sammen og smed det ud af vinduet og derefter beordrede hende til straks at forlade hjemmet og til aldrig at vise sig mere.

Selvfølgerlig var Nini ked af det, men hun var også meget vred og følte sig uretfærdigt behandlet. Hun havde ikke en øre på lommen og opsøgte derfor sin far på hans arbejde. Han skyldte hende for de penge, hun sendt hjem for sin syning i klosteret. Faderen gav hende naturligvis pengene, men advarede hende om at rejse til Paris, som det var hendes plan.

Nini rettede sig desværre ikke efter det velmente råd, men rejste sammen med en veninde til Paris, hvor de kunne bo hos hendes faster, til de fandt arbejde.

Men de nåede aldrig længere end til banegården i Paris. Der blev de grebet af et par tyske soldater, som stod på lur efter ung arbejdskraft, og uden videre forklaring blev de kørt til et fængsel i udkanten af Paris. Tyskerne havde slet ikke noget på dem. De havde simpelthen kidnappet dem sammen med så mange andre.

Pigerne var selvfølgelig skrækslagne, da fængslets tunge dør smækkede bag dem. Alligevel tænkte de, at så længe de var i Frankrig, kunne der ikke ske dem noget rigtigt ondt, og de var overbeviste om, at det hele måtte være en fejltagelse.

Fra fængslet blev de imidlertid sendt til en lejr, hvorfra de skulle videre til Tyskland. Røde Kors sørgede for mad til dem, og de led ingen overlast i den første tid. Men Tyskland var de bange for, og den dag, de skulle videre, sneg de to veninder sig væk og gemte sig under nogle madrasser i sovesalen. Der var jo så mange, og de var jo blevet talt, så de mente nok, de kunne slippe væk. Hele lejren blev tømt på én gang, og da fangevogterne også skulle med toget, havde de sikkert en chance for at forsvinde, når alle var væk.

Tyskernes grundighed fornægtede sig dog ikke. Man opdagede straks, at der manglede et par stykker, og snart efter hørtes der hestetramp, hundeglam og snerren. Tyskerne sparkede til madrasserne med deres tunge støvler, og hundene knurrede farligt, så pigerne krøb frivilligt ud for ikke at blive bidt og sparket ihjel.

Rædslerne begyndte

Da der efter nogen tid var fanger nok til at fylde hele toget, blev de kørt til Ravensbrück i Tyskland, hvor lidelserne for alvor begyndte.

Der var kun ståpladser i kreaturvognen, og de stod tæt, for der var hundreder af piger i hver vogn. En smule lys trængte ind gennem tremmerne helt oppe under loftet i vognen, men luften var kvalm, og kupéen var ladet med angst. Pigerne havde stadig en bylt med deres få ejendele med sig, men før de blev sluset ind i koncentrationslejren, blev alt taget fra dem. De blev klippet skallede og fik fangetøj på. Så fik de hver sit nummer og blev straks sat i arbejde.

Kort efter blev Nini sendt videre til en lejr i Binndorf for at arbejde på en bombesikret fabrik, som lå dybt

under jorden i nogle saltminer.

Arbejdsdagen var lang – mindst ti timer. De startede tidligt om morgenen og blev i hold sendt dybt ned i jorden med en elevator. 600 meter gik den ned, og som dagene gik, blev der plads til flere og flere i elevatoren, for de fik næsten ingenting at spise. Den daglige kost bestod af vand med nogle stumper roer i og et lille bitte brød, som kun sjældent var smurt med margarine.

I fabrikken arbejdede der også nogle civile franskmænd, og når alle fangerne i flok blev sendt på toilettet én gang om dagen under streng bevogtning, lagde de brød til dem ved maskinerne, men en dag blev Nini grebet i at spise. Det var strengt forbudt at tage imod mad ud over de faste rationer, så hun stod til piskestraf.

Ni døgn uden mad

En morgen skulle de ikke på arbejde. De anede, at der var noget i gære og frygtede det værste. De blev sat på et tog med ubestemt mål. Det var igen kreaturvogne, der skulle fragte dem af sted. Det blev en ganske forfærdelig rejse. De var mindst 100 kvinder i hver vogn, da de startede, men kun 35, da de endelig nåede frem til det, der viste sig at være friheden.

I ni dage fik de intet at drikke og intet at spise, og mange faldt om af sult og blev blot smidt af toget. I timevis holdt de stille på sporet, mens troppetransporter nordfra passerede. På turens femte dag standsede toget uden for en enorm høj af kogte kartofler. De, der endnu magtede det, vaklede ud, men inden de nåede kartoffelbjerget, lød der luftalarm, og de måtte alle vende om.

Det var bittert at kunne lugte mad uden at få en eneste bid. Deres læber var blå af tørst, og deres hud var som pergament. Nini vejede kun 28 kilo, men mange var endnu mere udmagrede.

Da toget standsede næste gang, og dørene blev slået op, bemærkede de, at det var andre uniformer, de så. Men de forbandt det ikke med frihed. De forestillede sig overhovedet ikke, at krigen var ved at være forbi. Men det var Danmark, de var kommet til, og hjælpsomme hænder var parate til at støtte dem. Det undrede de sig over. Nu havde alle i 2½ år sparket til dem. Hvorfor mødte de så pludselig hjælpsomhed?

De blev indkvarteret i en hastigt oprettet lejr, hvor de lå på tæpper, der var lagt over halm, og samme aften fik de serveret et rigtigt måltid mad ved et bord. Hvilken herlighed og luksus. Men de kunne ikke spise ret meget efter de mange dages faste, så de gemte maden til senere brug. De forstod jo ikke, hvad danskerne sagde og var yderst skeptiske, da danskerne søgte at forklare, at det ikke var nødvendigt at tage mad med til sovesalen. De ville få igen næste dag, lovede de, men for dem var den mindste krumme dyrebar, og de tog ingen risiko for at miste noget, der kunne spises.

To dage efter fortsatte rejsen med tog – denne gang i personvogne og med madpakke, og efterhånden dæmrede det for dem, at de var undsluppet krigens helvede med livet i behold. Rygtet om, at tyske krigsfanger var på vej gennem Danmark, havde bredt sig. Hele vejen til Sjælland stod der folk på stationerne og gav dem mad og gaver.

Mødet med Willy.

Rejsens mål var Sverige, hvor de straks kom i Karantæne og blev afluset. De kom i bad og fik rent tøj på for første gang i flere år, og de følte sig næsten som født på ny. Efter tre måneders karantæne blev de så endelig sluppet løs i Sverige, som var et rent slaraffenland.

Nini fik opholdstilladelse og arbejde på en fabrik. Skønt hun skrev mange breve til sin far, fik hun ikke svar. Måske var han død, men de andre fabrikspiger syntes ikke, hun skulle opgive så hurtigt. De opfordrede hende til at skrive et anbefalet brev til ham, og det gav resultat.

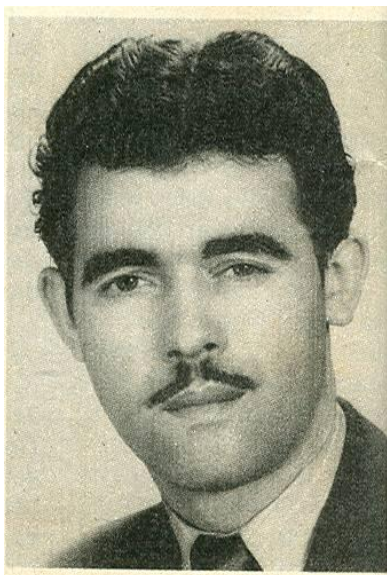
Selvfølgelig længtes hun efter at se sin far og bror, men penge havde hun ikke, så det var umuligt at komme af sted. Men også her var der hjælpsomhed. En morgen lå der en kuvert med pengene til rejsen. Pigerne havde alle givet lidt af deres løn, og Nini var så taknemmelig, at hun græd af glæde.

Nogle uger senere, langt ud på natten, nåede hun frem til sin barndomsby i Frankrig, hvor hun opsøgte sin bror, som havde troet, han aldrig skulle gense sin søster. Bevægede faldt de hinanden om halsen og snakkede hele natten. Ninis bror havde også været i koncentrationslejr i Tyskland – han døde få år efter af alle de strabadser, han havde været udsat for dér.

Ninis far tog imod sin datter med åbne arme, selv stedmoderen virkede glad for at se hende igen.

I Frankrig havde Nini ikke mulighed for at få arbejde, og faderen havde ikke midler til at forsørge hende, da hans murervirksomhed var gået totalt til grunde under krigen. Derfor vendte hun tilbage til Sverige, og hun havde egentlig indstillet sig på at blive svensker, da hun traf Willy fra Vendsyssel. Under krigen var han flyttet til Sverige, fordi tyskerne var efter ham på grund af illegalt arbejde.

De boede lige i nærheden af hinanden, da de tilfældigt stødte sammen i mælkeudsalget. De så et øjeblik på hinanden, inden hun forsvandt med sine mælkeflasker, men snart efter mødtes de igen ved et tilfælde og begyndte lidt efter lidt at nære varmere følelser for hinanden. De besluttede, at det skulle være dem, og det endte med, at de tog tilbage til Willys hjemstavn, hvor de slog sig ned, og hvor Willy blev anlægsgartner. Her fik de et godt liv. De havde hver for sig måttet gennemgå nogle uhyre dramatiske krigsår, men kunne nu endelig slå sig til ro. Ninis franske modersmål blev afløst af dansk, krydret med svensk dialekt og vendelbomål, og pigen fra Bretagne trivedes godt i Vendsyssel, for hun syntes, at der var stor lighed mellem vendelboer og folk i Bretagne, seje og stædige, hver for sig.

Et digt af Ditlev Jensen i 1978 91 årgammel

Skat har jeg aldrig syntes om
Det blev ikke bedre da momsens kom
Jeg vil forandre min økonomi
Jeg er ked af alt det skatteri
Jeg et Aktieselskab vil have
Den er nu en Glistrupgave
Hvis jeg så får lidt mindre i skat
Vil jeg sætte lidt højere min hat
Et Aktieselskab er en fidus
Derpå tager jeg et lille krus
Hvis det ikke går mig godt, så pyt
Vil jeg ej mit gode gemyt
Så får jeg vel både blomster og vin
Så kan jeg da ikke blive til grin.

Ditlev Jensen blev født 17. december 1886 i Jerslev og han døde i Østervrå den 23. februar 1980, 93 aar gammel; han var broder til Niels Adelstorp, stifteren og udgiveren af Østervrå avis (fra 1913)